

YAPON SAFORASNING FARMOGOLOGIK XUSUSIYATLARI

Sobirov Rustamboy Kuvandik o'g'li

*Toshkent shahri Olmazor tumani Abu Ali Ibn Sino nomidagi ixtisoslashtirilgan
maktabning 8-sinf o'quvchisi*

Annotatsiya: Bu maqolada yapon saforasining farmogologik xususiyatlari haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: Gipoterioz kasalligi, qalqonsimon gormonlar, miksedema, spektrofotometr, rutin, glikozid, alkoid, organik kislotalar, askorbin kislota.

Gipotiroidizm - bu qalqonsimon gormonlar kontsentratsiyasining past darajasiga javob berish bilan bog'liq bo'lgan tananing o'ziga xos holati. Gormonlarning kerakli darajasini qoplashda bu alomatlar odatda yo'qoladi. Hipotiroidizm tiroid gormonlarining funksional etishmovchiligi yoki gormonal metabolizmga ta'sir qiluvchi patologik jarayonlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Birinchi marta 1873 yilda kasallik sifatida hipotiroidizm tasvirlangan va hipotiroidizmning og'ir shakllariga nisbatan "miksedema" (terining shilliq shishishi) atamasi 1878 yildan beri qo'llanila boshlandi.

Gipoterioz kasalligi bilan kasallangan kalamushni jigarini olib ularga yapon saforasini yuboramiz so'ngra ularda qanaqa o'zgarish bo'lganini kuzatdi.

1. Kuzlarini qizarishi sekin astalik bilan ketadi

2. Tajriba uchun olgan 3 ta kalamushimizning jigaridagi o'zgarishni ko'rishda spektrofotometr bilan tekshirib ko'rdik, bundan korinib turadiki nur sindirish xususiyati yapon saforasi yuborilgan kalamushlarning jigarida nur otkazgich nisbattan yaxshi.

Kalamushlar jigarini ko'rsatgichlari

<u>Kalamushlar</u>	<u>Jigarini massasi</u>	<u>Suyultirish</u>
<u>Sog'lom</u>	8,96 gr	13ml
<u>Kasal</u>	4,46 gr	7ml
<u>Kasal</u>	4,96	8 ml

Spectrophotometer natijalari

A	<u>suv</u>	0,523
B	<u>Sog'lom</u>	128
C	<u>Kasal</u>	0,54
D	<u>Kasal</u>	0,80

Yapon soforasi (lotincha *Styphnolobium japonicum*) baland bo'yli daraxt bo'lib, 25 metrgacha boradi.

Bargi tuxumsimon. Gullari sariq-oq tusda bo'ladi. Iyunda gullab, mevasi sentyabr-oktyabrda pishib yetiladi. Bu daraxtning 10 ga yaqin turi mavjud. Yovvoyi holda Janubiy Xitoy va Yaponiyada o'sadi.

Yapon soforasi ayni paytda 100ga yaqin mamlakatlarda ekiladi. U manzarali daraxt sifatida ko'kalamzorlashtirish maqsadida ekilib, o'stiriladi. Ayniqsa, Kavkaz, Qrim, Markaziy Osiyoda keng tarqalgan. Istirohat bog'larida, ko'chalarda maxsus manzara tariqasida ko'chati o'tqaziladi.

Yapon soforasi farmatsevtika sanoatida xom ashyo sifatida g'oyat qadrlanadi. Inchunun, u bir qator xastaliklarni davolashda yaxshi samara beradi. Sababi, tarkibida foydali moddalar bisyor. Jumladan, rutin, glikozid, oshlovchi moddalar, alkaloidlar, organik kislotalar, darmondori — C (askorbin kislotasi) mavjud. Urug'ida 10 % yog'simon moy bor.

Xalq tabobatida Yapon soforasi qon bosimi ko'tarilganida, ichburug', oshqozon (me'da) va o'n ikki barmoqli ichak yarasida, ichki qon ketishida ijobiy samara beradi

Bunda Yapon soforasi mevasining spirtidagi tindirma (nastoyka)sidan foydalaniladi. Spirtli tindirma tashqi muolajada ham qo'llaniladi, ya'ni chuqur va yiringli yaralarni davolashda bakteritsid omil sifatida tavsiya etiladi. Tibbiyotda shamollashga qarshi samarali vosita hisoblanadi.

Stomatologiya amaliyotida ham malham bo'la oladi. Chunonchi, spirtli tindirmasi parodontoz, stomatit va boshqa og'iz bo'shlig'i xastaliklarida yaxshi naf keltiradi.

Uy sharoitida tayyorlash usullari:

1. 3 osh qoshiq maydalangan sofora mevasi (50 gr.) ga 500 ml. 70%li tibbiy spirt qo'shiladi. 15 kun mobaynida xona haroratida saqlashga qo'yiladi, keyin suziladi. Tayyor bo'lgan tindirma yuqorida qayd etilgan xastaliklarni davolashda kuniga 20-30 tomchidan taomdan 15 daqiqa oldin ichiladi.

2. 2 osh qoshiq quritilgan sofora gullari va shoxchalariga 400 ml. qaynoq suv qo'shiladi, 15 daqiqa mobaynida past olovda qaynatiladi. Sovigach, suzilib, 30ml.dan 3 mahal taomdan oldin ichiladi.

• Gullardan tashqari o'simlikning barcha qismlari juda zaharli; qobiq va urug'lar, ayniqsa meva qobig'i. Asosiy zaharli faol moddalar 0,08% soforabioside, meva muntazam va boshqa moddalar, xom meva va sitizin, toksalbuminlar va urug'lardan soforikozid 2% bo'ladi. Zaharlanish belgilari: meva qobig'i juda zaharli. Ekstraktning teri ostiga kiritilishi qurbaqalar, kertenkelelar va oq sichqonlarga zarar keltiradi. Inyeksiya issiq qonli hayvonlarda qon shakar va glyukozuriyaning qisqa muddatli o'sishiga olib keladi, keyinchalik nafas qisilishi va qizil qon hujayralari sonining kamayishi kuzatiladi.

• Mana shu muolaja usullari yordamida yuqori qon bosimi (gipertoniya) va oshqozon yarasi xastaligidan qiynalganlar shifo topishi mumkin.

• Yapon soforasi gullaridan olingan dori omillari keng ko'lamda ishlatiladi. Bod (revmatizm), nurlanish xastaligida, diabetda, glomerulonefrit, trombopenit xastaliklarida shifo bag'ishlaydi.

• Alkaloidlar: matrine, paxikarpin. Og'riqni bartaraf etish, yallig'lanishni bartaraf etish, uyqu tabletkalari, tinchlantiruvchi ta'sirga ega.

• Flavonoidlar: kuversitin, rutin, kempferol, genistein..Askorbin kislotasi. Qonning plazmasini oshiradi, immunitetni yaxshilaydi, qon tomirlarining devorlarini mustahkamlaydi.

• Glikozidlar. Yurak-qon tomir, mushak tizimlarining faoliyatini normallashtirish.

- Organik kislotalar. Og'riqni, yallig'lanishni bartaraf etish, to'qimalarni qayta tiklashda ishtirok etish, patogen viruslar, qo'ziqorinlar, bakteriyalarni o'ldirish.

- Mikroelementlar: Ca, Fe, K, I, Mg, Zn, B

- Kosmetologiya tomonidan ishlatiladigan yog'li yog'lar va linoleik kislota.

- Vitamin C

- Yapon Soforasi qadim zamonlardan beri qimmatbaho xususiyatlarga ega bo'lgan daraxt hisoblanadi. Dori-darmonlar undan tayyorlanadi. Stifnolobi an'anaviy tibbiyot amaliyotchilari orasida keng tarqalgan (infuziyalar, bulyonlar, choylar tayyorlanadi). Inflorescences asal ateroskleroz rivojlanishiga to'sqinlik qiladi, sklerotik plakatlar, qon pıhtılarının shakllanishiga to'sqinlik qiladi, qon bosimini pasaytiradi, qon tomirlari devorlarini tozalaydi. Zavodning foydalari: Qon bosimini normallantiradi. To'qimalarning yangilanishi, jarohatni davolashga yordam beradi. Immunitet tizimini mustahkamlaydi, tananing himoya xususiyatlari, allergik reaksiyalarni bostiradi.

Qonni suyultiradi, kapillyar devorlarining elastikligini oshiradi, qon pıhtılarının, xolesterin plaklarının emirilishiga yordam beradi. Terini toshmadan tozalaydi, qichishishni kamaytiradi. Asrlar davomida arpa shifo beradi. Soch o'sishini rag'batlantiradi. Suyuqlik, balg'amni olib tashlaydi. Antioksidant xususiyatlarga ega. Toksikozga qarshi antidot. Genitoüriner tizim jarayonlarini tartibga soladi, shishishni kamaytiradi. Xolesterinni, qon glyukozasini kamaytirish orqali metabolizmni tartibga soladi. Ko'rishning pasayishi, qon tomirlari, yurak xurujlarini oldini oladi. Gangrenada qon ta'minoti yaxshilanadi. Gemorragik diatezni davolash. Yuguruk kasalligi bilan tanaga ijobiy ta'sir. Stifnolobiya xom ashyosidan tayyorlangan preparatlar yurak-qon tomir tizimi, saraton, hemoroid, varikoz tomirlari, oshqozon yarasi kasalliklarini davolash uchun ishlatiladi.

Ichkarida ovqatlanish vaqtida kuniga 2 marta. Tashqi tomondan, gel kuniga 2 marta teriga qo'llaniladi va yengil massaj harakatlari yordamida surtiladi. Semptomlar yo'qolganidan keyin (odatda 2-4 hafta.) davolash bir necha hafta davom etishi kerak. Bugungi kunda kattalar sog'lom odam uchun vitamin PP kundalik ehtiyoji aniq belgilangan emas, lekin Rospotrebnadzor (yoshiga qarab) kattalar [250] va 22-100 mg bolalar 250 mg foydalanish tavsiya qiladi. Terapevtik maqsadlarda siz ko'proq foydalanishingiz mumkin - PP vitamini dozasini oshirib yuborish deyarli mumkin emas

- Dorivor xom ashyo yapon Sofora kurtaklari (lot. Alabastra Sophorae japonicae) va yapon Sofora (Fructus Sophorae japonicae) mevasi. G'uncha g'uncha bosqichida oxirida quruq ob — havo hosil, va meva — xom sentyabr-oktyabr oyida, pruners kesish, qaychi bilan kesib olinadi. Yaxshi shamollatish yoki quritgich bilan chodirlarda quritiladi. Asosiy faol moddalar flavonoidlardir, ularning asosiy qismi rutin tashkil etadi. Tomurcuklardan "rutin" preparati olinadi, u gipo - va beriberi P ni oldini olish va davolash uchun ishlatiladi, kapillyar lezyonlarni davolash uchun qon tomir o'tkazuvchanlik bozukluklari. Yaralar, kuygan, trofik yaralar-meva dan yara-shifo vositasi sifatida ishlatiladi damlamasi yuvish, sug'orish, yiringli yallig'lanish jarayonlarida nam bandajlar uchun.

XULOSA

Biz bu tajribadan shuni o'rgandikki. Yapon saforasi ustida ko'proq ishlasak, Biz ko'proq natijaga erishishimiz mumkin. Masalan, Gipoterioz kasalligiga davo topishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- Wikipediya sayti
- Agro.uz sayti
- Avitsenna.uz sayti